

Algemene beschouwing Nuj Lies Programmabegroting 2025

Geachte aanwezigen,

Zoals de Ronde van Vlaanderen de hoogmis is van de Belgische wielerveders, is het uitspreken van de Algemene Beschouwing de hoogmis van de democratie waar wij naar uit gekeken hebben.

Onze Algemene beschouwing 2025 geven we de titel mee:

Van 'vastdenken' naar 'omdenken'

(Onze inspiratiebron is het gedichtgoed van Berthold Gunter)

Intro

De aanpak waarbij we van een probleem een ramp maken is 'vastdenken'. Maak je bij 'vastdenken' van een probleem een ramp, bij 'omdenken' kantel je het probleem naar een nieuwe mogelijkheid. Bij 'omdenken' gaat het om het aanpassen van het denken in beperkingen naar het denken in mogelijkheden. Dus niet langer beren op de weg zien, maar ze een knuffel geven!

Als het hard waait ga je geen windscherm bouwen maar windmolens plaatsen.

Je probeert een probleem niet weg te denken, het mag er helemaal zijn.

Van een probleem maak je een mogelijkheid.

Zoals:

- Ouderen zien als oplossing;
- Temperament, enthousiasme en talenten van jongeren benutten;
- Immigratie zien als kans voor het dichten van het tekort aan essentiële beroepen.

Van 'ja-maar' naar 'ja-en'!

In de 'ja-maar' filosofie onderscheiden we twee manieren om naar de wereld te kijken. De eerste zou je als de 'ja-maar' manier kunnen omschrijven, de tweede als de 'ja-en' manier.

'Ja-maar' is de positie van kritische controle, intelligente reflectie, zorgvuldige afweging en voorkomen van dreigingen. Voor ons allen geldt dat het verstandig is om op cruciale momenten, als we op het punt staan om een besluit te nemen, te 'ja-maren'.

Op zichzelf is het een zinvolle houding, maar niet altijd!

Wat -bijvoorbeeld- te doen bij tegenslag? Als dingen simpelweg niet lopen zoals we zouden willen? Als mensen niet voldoen aan onze verwachtingen?

Hoe meer je gefocust bent op wat zou-moeten-zijn, des te kleiner is de kans dat je waarneemt wat zou-kunnen-zijn. Door te veel te 'ja-maren', te veel gefocust te zijn, blijven nieuwe mogelijkheden buiten beeld. Letterlijk. Je ziet ze niet eens.

Op een 'ja-maar' manier naar de wereld kijken leidt uiteindelijk tot vernauwing, tot *tunnelvisie*.

'Ja' als levenshouding en nog veel meer 'ja' als woord, als scheppende taal is het meest creatieve, ontregelende, motiverende, kortom krachtigste instrument dat we tot onze beschikking hebben. 'Ja-en' iedereen kan het leren!

Met het 'Versterkingsdocument coalitie 2022-2026' heeft Nuj Lies gezocht naar nieuwe mogelijkheden om te werken aan een stabiel bestuur en om samen met mensen in de samenleving en gemotiveerde mensen in de organisatie, met Vaals vooruit te komen.

Nuj Lies heeft met het Versterkingsdocument een krachtig 'Ja-en' gezegd tegen het coalitieprogramma 'Verbinding en Balans' en heeft daarmee verdere invulling gegeven aan de ambitie om onderlinge verbindingen te versterken, ontwikkelpotentieel beter te benutten en een drijvende kracht te zijn achter onze nieuwe strategische visie.

Een 'ja-en' vanuit zorgvuldig afwegen en creatief en spontaan handelen, samen met de inwoners van Vaals. We hebben binnen de huidige raadsperiode met de activiteiten die aanstaan nog een dik jaar om te oogsten en we hopen hier nog zeker vier extra jaren continuïteit aan te kunnen bieden.

Onze beschouwing algemeen

Het lijkt erop dat we aan het 'ontmensen' zijn. Het lijkt erop dat we alle schuld bij 50.000 vluchtelingen leggen en alle andere problemen voor ons uit blijven schuiven.

Aan bestaanszekerheid en kansgelijkheid wordt landelijk marginaal gewerkt en de kloof tussen mensen die vaak over meerdere woningen beschikken en de mensen die de last van een inmiddels onbetaalbare woning niet meer kunnen dragen, wordt alsmaar groter.

Vraag die voorligt is wat wij hier op gemeentelijke schaal aan kunnen doen.

Mensen willen nog steeds gemeenschappelijkheid en saamhorigheid, blijkt ook uit onderzoek. Maar hyperindividualisme en vroegtijdige segregatie in het onderwijs zorgen ervoor dat mensen elkaar verliezen.

Daarom vinden wij bijvoorbeeld het bestemmen van 't Vereinshoes als maatschappelijke functie onmisbaar, het introduceren van alternatieve (gemengde) woonvormen en het blijven inzetten op de 'Gezonde Basisschool van de Toekomst' van essentieel belang.

Voor Nuj Lies zijn er grenzen aan schaalvergroting en groei. Niet alles kan bijna overal en in volle omvang. Een goed voorbeeld vinden wij het bijgestelde beleid voor georganiseerde fietstochten.

Heel erg positief vinden wij het dat we als kleine gemeente, de intentie hebben om dicht bij mensen te staan. Ook slagen we er als kleine gemeente, met de nodige thematiek, nog steeds in om onze begroting rond te krijgen. We hebben veel waardering hiervoor!!

Onze beschouwing op de programma begroting.

Nuj Lies werkt vanuit een stip op de horizon en met een vaste koers.

- We zetten in op het samenspel van jong én ervaren.
- We werken vanuit enthousiasme en creativiteit.
- Ons nieuwe denken betekent meedoen; Doot mit!
- We willen vernieuwend besturen, op basis van presentie en verbondenheid.

We zijn actief in de samenleving en politiek actief met concrete voorstellen die er toe doen. Nuj Lies komt op voor zaken die in de regel ook vaak kwetsbaar zijn.

Met het 'Versterkingsdocument' geven we impuls aan onze hoofdthema's Actief burgerschap, Inclusie: iedereen doet mee, Landschapsbeleving en -ontwikkeling en Vernieuwend besturen en opereren als organisatie.

Hier staat Nuj Lies voor!

Graag benoemen wij wat ons aanspreekt in de voorliggende programma begroting in relatie tot deze speerpunten.

➤ **Actief burgerschap**

Nuj Lies is verheugd dat het inzetten op actief burgerschap weer nieuw leven is ingeblazen. Mooie voorbeelden van actief burgerschap zijn:

De methodiek 'Community Processing' die momenteel aangezet wordt om samen met inwoners te beslissen over zaken die hen raken en hen daarin ook eigenaarschap te geven, spreekt aan. Hiermee stimuleren we 'Community Care'. Zorg en hulpverlening aan elkaar, die we hard nodig hebben voor het tackelen van de thematiek van de dubbele vergrijzing.

Spontaan vanuit de gemeenschap is de Beweging 'Gezond Bergdorp Vijlen' ontstaan. Een beweging die inwoners van Vijlen ondersteunt bij het ontwikkelen van een zogenoemde 'blue zone', een dorp waar inwoners gezond oud kunnen worden. Een succesvolle aftrap is in Vijlen gedaan met de workshop 'Rhythm Of Life' en het inrichten van een checkpoint van de Hartstichting.

In Lemiers is er een steeds grotere betrokkenheid bij het opstellen en uitwerken van een programma van eisen voor een gemeenschapsvoorziening.

In Vaals is er een positief sentiment waarneembaar vanuit het ondernemerschap. 'Samen Vaals' krijgt meer dan 4 van de maximaal 5 uit te gegeven sterren voor de bruisende activiteiten die worden uitgevoerd. Een bruisend moment was zeker de aankomst van de carnavalsoptocht op het Koning Willem Alexanderplein en het event 'Vols Tropical', dat bij het organiseren op steeds meer vrijwilligers kan rekenen.

➤ ***Ons tweede hoofdthema; Inclusie: iedereen doet mee***

Laten we een solidair dorp blijven.

Laten we het blijven opnemen voor alles dat kwetsbaar is.

Zijn we bereid om een stukje van onze welvaart te delen? Moeten we mensen in een kwetsbare positie, te hulp schieten of aan hun lot overlaten ?

Dit geldt zeker voor mensen die op de vlucht zijn voor oorlogsgevaar, maar breder gezien ook voor ons kwetsbare landschap, waardevolle natuur en biodiversiteit.

We vinden het heel positief dat er een projectgroep gestart is met het verkennen van alternatieve mogelijkheden binnen onze gemeente om de situatie bij de huishoudelijke hulp te verbeteren. We vinden het van belang dat daarbij onze ideeën over Huishoudelijke hulp Plus worden meegenomen.

Het oppakken van de aanpak 'Zoek de Noden op' mag een succes voor Nuj Lies worden genoemd. We zijn trots op de gemeentelijke organisatie en op de betrokken en creatieve wijze van invullen. Een voorbeeld van goede interactie tussen Raad, College en ambtelijke organisatie.

De aanpak van armoede vraagt om een vernieuwde aanpak. Fijn dat deze middels een inspiratiesessie 'Vaals Verbind(t)!: ervaren en leren' wordt aangezet.

Onze eerste input:

Kijk op een andere wijze naar mensen in armoede. Biedt meer mogelijkheden voor maatwerk. Vergroot het bereik van niet- bijstandsgerechtigden (50% van mensen in armoede heeft immers werk). Richt je ook op ZZP'ers die hun inkomen voor volgend jaar, vooraf niet goed kunnen inschatten en vrees hebben voor terugvordering.

Complimenten willen we geven voor het positieve resultaat dat we als gemeente halen ten aanzien van ambulante jeugdzorg en het zelf actief op zoek gaan naar het 'verhaal' van jongeren die in de zware jeugdzorg terechtkomen. Belangrijk ook gezien de hoge kosten om hier 'oorzakelijk' mee aan de slag te zijn en ook belangrijk om als bestuurder en organisatie hier goed zicht op te hebben.

Vernieuwend vinden we het, om te gaan werken met een cultuuruitvoeringsplan waarmee we maatschappelijke opgaven op een creatieve en inclusieve manier aan gaan pakken en om complexe vraagstukken zoals gezondheid, eenzaamheid, bewustwording en inwonerparticipatie, innovatief op te pakken.

➤ ***Ons derde hoofdthema; Landschapsbeleving en -ontwikkeling***

De voorliggende begroting bevestigt dat natuur, rust en ruimte, kernkwaliteiten van onze gemeente zijn en dat we als Cittaslow gemeente hier sterk op inzetten.

We vinden het een prima voorstel om als vervolg op het instellen van het ontwikkelfonds buitengebied, een meerjarige projectenbundel 'Natuur en landschap' samen te stellen. En met deze projectenbundel concrete maatregelen voor het behoud en de versterking van het landschap en de biodiversiteit tot uitvoering brengen.

Ten aanzien van gezonde mobiliteit gaan we ons inzetten voor het aantrekkelijker maken van onze infrastructuur voor voetgangers, fietsers en openbaar vervoer en maatregelen op te nemen in een (meer) jaren programma voor mobiliteit. Wij staan gezien de dynamiek van het onderwerp achter het idee dat het programma een flexibele agenda zal zijn.

Ook wij zijn voorstander van het creëren van een vrijetijdsector die in dienst staat van de leefbaarheid. Dit kan in onze ogen niet zonder keuzes te maken. De verkeersdruk op het gebied is te groot. In de nota 'Waardevol toerisme' van de Raad van de Leefomgeving uit 2019, kleurt het Heuvelland oranje. Nuj Lies omarmt het Cittaslow gedachtengoed en blijft inzetten op kleinschaligheid.

➤ ***Ons vierde hoofdthema; Vernieuwend besturen en opereren als organisatie***

Met plezier lezen we in de begroting, dat een nieuwe manier van werken van de gehele gemeentelijke organisatie vraagt dat zij participeert in de samenleving om zo te komen tot een aangename gemeente om in te wonen, te werken en om in te leven, midden in het vijfsterren landschap. Een voorbeeld van 'Doot Mit' waar we helemaal achter staan. Een proces voor het vergroten van het ambtelijk besef om op een krachtige wijze en in open verbinding met de samenleving en stakeholders te staan, juichen we toe. Bestuurlijke successen boeken in moeilijke tijden, door het anders en met meer plezier te doen.

Een positieve ontwikkeling dat we in de begroting het besef zien dat we de uitdagingen die op ons afkomen veelal niet op gemeentelijke schaal kunnen oplossen. Dat het belangrijk is om een sterke positie in te nemen en bij te dragen aan regionale samenwerking. In lijn met door Nuj Lies geschetste wens in vorige algemene beschouwingen, zien we een grotere regionale betrokkenheid. Zo vinden we het heel goed dat de wethouder Mens & Voorzieningen nauwe betrokkenheid heeft bij het Integraal Zorg Akkoord.

Resumerend: Onze prioriteiten op sociaal, landschappelijk en organisatorisch vlak hebben een goede uitwerking in de begroting gekregen. We zien nadrukkelijk dat we in 2025 aan vernieuwende stappen toekomen. Met ook jonge mensen en frisse ideeën!

En natuurlijk valt er ook nog wat te wensen.

- Geen verkoop van de 'Auw Sjoel' en het verzamelgebouw Vanhouten Beemderlaan als er voor huidige gebruikers geen goede alternatieven zijn.
- Behoud van de maatschappelijke functie van 't Vereinschoes.
- Strategische ontwikkel locatie "Selzerbeek" is in de begroting voorzien voor gezinnen en het midden/hog segment. Het gebied leent zich in onze ogen ook uitstekend voor gemengde doelgroepen en alternatieve woonvormen.
- Gezien de behoefte aan waardevolle vrijwilligers, die nog verder toeneemt, pleit Nuj Lies voor een herintroductie van de Vrijwilligerscentrale.
- Conform onze strategische visie prioriteit geven aan innovatieve vormen van armoedebestrijding.
- Het respecteren van het 'stand-still' principe van stilte gebieden.
- Uitbreiden van het verspreidingsgebied van weekblad d'r Troebadoer zodat gemeentelijke informatie en informatie over activiteiten in de gemeente vaals, liefst iedere inwoner bereikt.
- In het kader van bestuurlijke vernieuwing, raadsinformatiebijeenkomsten open stellen voor inwoners naar het voorbeeld van de gemeente Meerssen.

We staan achter de ambities: 'Gezond en kansrijk opvoeden', 'Het versterken van onze landschappelijke kernkwaliteiten (natuur, rust en ruimte)' en 'Cultuur (ook) als basis voor sociale samenhang en versterken van lokale identiteit'.

Wel vragen wij nog aandacht voor:

- Voor het blijven agenderen van de 'Gezonde Basisschool van de Toekomst' en het introduceren van een herkenbare beweging rond jongeren, bijvoorbeeld 'Vaals Jong Leert'.
- Voor een stevig doorpakken bij het versterken van de landschappelijke kernkwaliteiten (natuur, rust en ruimte) en de aanpak van de verkeersoverlast in het buitengebied en Vijlen.
- Bij cultuur inzetten op onze eigen identiteit is voor Nuj Lies te beperkt. We zijn een multiculturele gemeenschap. 'Samen uniek in Vaals'.
- Ons advies is om vast te houden aan de strategische paden van onze meerjarenvisie 'Vaals Verbind(t)!' en hierbij in te zetten op een voor inwoners herkenbare en eenduidige beweging in de vorm van 'Vaals Verbind(t)' en Vaals 'Jong Leert'.

Outro

We zijn onze algemene beschouwing begonnen met de wens om het denken-in-beperkingen om te buigen naar het denken-in-mogelijkheden en hoe we met het versterkingsdocument hierop inzetten.

In het rapport: 'Ja, we gaan veranderen' zien wij een krachtig 'ja' voor het veranderen van onze bestuurscultuur.

Bij het beantwoorden van de waarom-veranderen-vraag heeft de werkgroep geconcludeerd: 'Ja, we gaan veranderen en we accepteren dat daar veranderingen voor nodig zijn. Laten we helemaal opnieuw beginnen. Het bekende loslaten en het onbekende omarmen'.

In het boek 'Attitudinal Healing en een cursus in wonderen' van Els Thissen heb ik een mooie en passende passage gelezen, heel waardevol en helpend in een proces waarin we het bekende loslaten en het onbekende omarmen en helemaal opnieuw beginnen.

Met het voorlezen van deze passage '**Bevrijding ligt in de erkenning van het nu**' sluit Nuj Lies haar algemene beschouwing af:

"Bevrijding vind je in het achterlaten van je oude, oordelende en ingesleten verhalen over pijnlijke situaties, in de realisatie dat het achter je ligt, dat het voorbij is.

Dat er in het hier en nu niets aan de hand is.

- Als je denkt dat het onrechtvaardig is wat er gebeurde: dat kan, en het is voorbij.
- Als je denkt dat het niet had mogen gebeuren: dat kan, en het is voorbij. Je hebt jouw zin niet gekregen en krijgt die ook niet met terugwerkende kracht. Dus de gedachte dat het niet had mogen gebeuren, is vechten tegen de bierkaai. Het is gebeurd en volbracht.
- Als je denkt dat je vroeger iets had moeten krijgen en dat je het niet kreeg: dat kan, en het is voorbij. En misschien is het je niet opgevallen toen je het wél kreeg. Misschien kreeg je het één keer en heb je het toen van je af geworpen. Misschien krijg je het nu en wil je het niet ontvangen.

Hoe het ook is gegaan, zo is het gegaan en dat is het. Daar moet je het mee doen. Het is niet meer en niet minder, het is wat het is. Het enige dat er nu van over is, zijn jouw verhalen erover. Alleen daarin kan wat voorbij is nog herhaald worden en nergens anders. De strijd aangaan met de dingen die voorbij zijn, verlies je altijd."

Bedankt voor jullie aandacht.